

NAZLI TEMİR: ‘Acıların paylaşımı’ yeter mi?

Posted on 12/11/2014

Geçtiğimiz Pazartesi günü, 27 Ekim’de, Paris EHESS (Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales) François Furet Amfisi’nin konuğu Hasan Cemal, ‘1915: Ermeni Soykırımı’ adlı kitabı üzerine konuşmak için, sosyolog Hamit Bozarslan ve tarihçi Taline Ter Minassian’ın yanı sıra, her ikisinin de doktora öğrencisi olan Duygu Taşalp tarafından davet edilmişti. Hasan Cemal’in kitabı üzerine yüksek lisans tezi hazırlamış olan Taşalp, açılış konuşmasında kitabın önemine değindi. Tüm açılış konuşmaları tamamlandıktan sonra, artık söz Hasan Cemal’indi.

Kitabı, ilgilenenler elbette okumuştur: Cemal Paşa’nın torunu olan gazeteci, aslında kendisiyle ve tarihiyle yüzleşmesini anlatıyor. Tüm bunların ötesinde, kitabın en önemli noktalarından biri de başlığı: ‘1915: Ermeni Soykırımı’. Yazar, kitap yayımlanmadan evvel, birçok kez bu başlık üzerinde düşünmüş: ‘Soykırım’ yazmalı mı, yazmamalı mı? Netice de ortada.

Kitabın önemi

Elbette ki eser, bir tarih kitabı değil; bir gazeteci gözüyle ve öznel bir bakışla kaleme alınmış hikâyelerden oluşuyor. Bu ise kitabı, belki de bir tarih kitabının anlatabileceklerinden daha değerli kılıyor. Çünkü yazar, kendi geçmişiyle yüzleşiyor. Türkiye toplumunda geçmişle yüzleşmek pek de kolay değilken, Cemal Paşa’nın torunu olan tanınmış bir gazetecinin kendi geçmişini sorgulaması ve bunu yaparken, resmî söyleme karşı çıkan bir gerçekliğe kendi içinde varmış olması, son derece önemli.

Hasan Cemal’in konuşmasının ana hatlarını kendi ağzından dinleyecek olursak: “Eskiden

kendimi bir solcu, hatta komünist sanırdım. Oysa, sonradan anladım ki, ben gerçekte bir Kemalistmişim.” Hasan Cemal, bu hesaplaşmayı çok daha sonraları, Hrant Dink’in de etkisiyle başardığını ifade etti. Hasan Cemal’in bu yolculuğu, bir paşa torunu olmanın ötesinde, 1915’in önemli sorumlularından birinin torunu olarak yapması, dinleyiciler tarafından kuşkusuz cesaret isteyen bir davranış olarak yorumlandı. Bir Türkiyeli olarak, kesinlikle bu kanaate katılıyorum. Kemalist ve ulusalcı söylemin ne kadar zor kırıldığını sürekli görüyoruz. Hatta bazen kişisel söylemler, toplumsal olanlara göre çok daha zor aşılabılır ya da çok daha kemikleşmiş olabiliyor.

İnanamadım

Hasan Cemal, ailesinden Ermeniler ile ilgili ‘kötü’ şeyler işitmediğinden bahsettiğinde, başta inanamadım. Cemal Paşa’nın bir Ermeni tarafından öldürülmesine rağmen bunu duymak, beni tabii ki çok şaşırttı. Bunlara ek olarak, Hasan Cemal’in kendi tabularını yıkması ve geçmişine, tarihine başka bir gözle bakabilmesi de benim açımdan en önemli noktalardan biri oldu. Ailesinde Ermeniler hakkında neler konuşulduğundansa, kendi köklerine; ailesine ve kendisine rağmen resmî söylemi nasıl irdelediğini anlatması, böylelikle geçmişin karanlık noktalarıyla yüzleşebilmesi hiç şüphesiz ki çok değerli.

Öte yandan, Hasan Cemal’in kitabından çok, Paris’teki kendi varlığının da bir o kadar kıymetli olduğuna inanıyorum. En başta, Türkiye toplumu için önemli bir şahıs; söyledikleri, tutumu, tavrı, hatta tek başına kitabının başlığı bile bazı toplumsal algıların kırılması açısından iyi yönde değişim sağlayabilir. Fakat bir de sahnenin karşı tarafına bakmak gerek: Hasan Cemal’in gelişini Diaspora’daki Ermeniler nasıl algıladılar, karşıladılar?

Bir kısmı, Hasan Cemal’in tavrını çok samimi ve cüretkâr bulurken, birçoğu da “Eh, alors?” (E, yani?) karşılığını verdiler, yani “Peki, tamam anladık, ya bundan sonra ne olacak?”. Bu tepkinin, Hasan Cemal’in son birkaç cümlesinde “acıları paylaşmak”tan bahsetmesine neden

olduğunu düşünüyorum. Daha açıklayıcı olursak, “Ermenilerin acılarını paylaşmaktan ve bunun [Türk ve Ermenilerin] birlikte başarılabilirliğinden” bahsediyordu. Oysa Fransa’da yaşayan Ermenilerin tepkisi aslında şuna karşılık geliyordu: “Biz artık ne gözyaşı dökmek, ne acı çekmek, ne de bu acıyı paylaşmak istiyoruz...” Burada artık bunun ötesinde bir beklenti olduğu aşikâr.

Ter Minassian’ın sorusu

Buna en güzel yanıtı da konferansın bitiminde tarihçi Anahid Ter Minassian verdi. Günün en anlamlı eleştirisini yaptı ve sözlerini şu soruyla bitirdi Ter Minassian: “Konuşmanızda birçok kez acıdan, acıları paylaşmaktan bahsettiniz. Anadolu’da bir medeniyet, bir halk kayboldu; sayısız kilise, manastır yakıldı yıkıldı; bir kültür yok oldu. Sizce bunları ‘acıları paylaşmak’ ile açıklayabilmek mümkün mü?” Hasan Cemal de bu soruya, “Beni düşündürdünüz, fakat benim yapabildiğim bu kadar, elimden gelen bu” cevabını verdi.

Evet, Hasan Cemal’in yapabileceği bu kadar... Yaptığı çok önemli ama bu kadar, daha ötesi için yapabilecekleri ise az ya da sınırlı. Ayrıca belirtmeliyim ki, Türkiyeli bir araştırmacı olarak ‘acıyı paylaşmak’ derken, ne demek istediğini anlıyorum. Türkiyeli Ermeniler ile Diaspora’daki Ermenileri, bu noktada bir tutmamak gerekir. Bir tarafta acısını yaşayamamış, tabularla çevrili bir toplumda baskı altında suskunluk ve sessizlik içinde bırakılmış bir halk varken, diğer tarafta kendini daha özgürce ifade edebilen, Türkiye’ye göre, her ne kadar göreceli de olsa, demokrasiye yakın toplumlarda yaşayan, söylemleri çoğulcu platformlarda yer alabilen Diaspora Ermenileri var. Biri acılarımızı paylaşalım derken, diğeri acıların ötesinde artık yeni bir gelecek tezahürü düşünmek istiyor. Kısacası, Hasan Cemal’in söylemini anlayabiliyorum, önce acıların paylaşımı ile başlayabiliriz, ama aklımın bir tarafında Ter Minassian’ın da sözleri çınlıyor: Sadece acıların paylaşımı, son 100 yıllık tarihimizi açıklamaya yeter mi?

Kaynak: Agos.com.tr